

Сертифікація насіння у Франції проводиться SOC. Дана служба виконує важливу роль у зв'язку з тим, що Республіка Франція є провідним виробником насіння в Європейському Співтоваристві і найбільшим у світі експортером насіння. SOC несе відповідальність за дотримання правил, затверджених Міністерством сільського господарства та рибальства Республіки Франція щодо виробництва, контролю та сертифікації насіння. SOC проводить офіційну сертифікацію насіння, і гарантує сортову чистоту, відсутність домішок, для деяких видів, і санітарну якість.

GNIS – це французька асоціація, створена для організації ринку насіння, посилення контролю за виробництвом та ринком насіння. Її діяльністю управляє Центральний комітет, секційні ради та представники, які уповноважені керівництвом даного комітету і рад. До GNIS входить 8 спеціалізованих секцій, що складаються з представників усіх професій: селекціонери, виробники насіння, насіннезнавці, дистриб'ютори насіння, фермери-селекціонери, фермери та інші зацікавлені сторони. Основна мета діяльності GNIS – забезпечення регулярного виробництва високоякісного насіння та розвиток селекції, гарантування якості насіння та розсади, забезпечення постійного діалогу між різними професійними групами насінневого сектору та державними структурами, проведення заходів щодо поліпшення виробництва насіння та його розвитку, збір та аналіз даних по насінневому ринку Франції та іноземного ринку, навчання персоналу насінневого сектору.

Отже, у Франції існує декілька установ, що залучені до системи експертизи та охорони прав на сорти рослин. Це окремі організації з питань реєстрації прав селекціонерів, експертизи сортів рослин, контролю якості насіння, представництва інтересів селекціонерів. При чому рішення щодо реєстрації нових сортів приймається відповідним Міністерством з аграрних питань на основі рекомендацій відповідного комітету. Дані організації відіграють важливу роль у забезпеченні харчової безпеки країни.

УДК 347.77:631.526.32:331.225

Якубенко Н. Б.*, Сучкова Ж. Е.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: nataliya.yakubenko@gmail.com

РЕГУЛЮВАННЯ ВИНАГОРОДИ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТИ РОСЛИН У РЕСПУБЛІЦІ ФРАНЦІЯ

На початку ХХ століття фермери та громадські організації Республіки Франція мали на меті організувати ринок насіння та створити єдині правила виробництва та торгівлі насінням, що після Другої світової війни їм дійсно вдалось. У результаті в 1948 р. створено організацію, що представляє інтереси селекціонерів сортів рослин, франц. – Société Coopérative d'Intérêt Agricole des Sélectionneurs Obtenteurs de Variétés Végétales (далі – SICASOV). Ця

організація займалась збором роялті в Республіці Франція до започаткування прав на сорти рослин селекціонерів (PBR) та Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (далі – UPOV). Гасло SICASOV: «Ми діємо від Вашого імені, щоб захистити Ваші права на сорти і винаходи біотехнологій».

Спочатку збір роялті засновується лише на професійних угодах для основних видів, що культивуються (зернові та кормові культури), патентах (для декоративних рослин), торгових марках, що не охороняли сорти, а тільки їхні назви (фруктові дерева, декоративні рослини).

Після створення у 1961 році UPOV та приєднання Республіки Франція до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин (далі – Конвенція UPOV) SICASOV отримав можливість забезпечити охорону прав селекціонерів і управління ліцензіями на виробництво та продаж насіння сортів рослин на юридичній основі.

На даний час на території Республіки Франція діє два рівні законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин. Це національне законодавство: Кодекс з інтелектуальної власності (Глава II: Технічні знання з охорони, Розділ III: Охорона прав на сорти рослин) та законодавство Співдружності: Регламент Ради (ЄС) № 2100/94 від 27 липня 1994 року «Про права на сорти рослин у Співдружності». Ці законодавства відповідають Конвенції UPOV.

Винагороди за використання інтелектуальної власності на сорти рослин в Республіці Франція регулюється, як і в більшості країн Європейського Співтовариства (Польща, Німеччина, Нідерланди), ліцензійними угодами. Система виплати роялті є декларативною, що значно зменшує кількість суперечок, оскільки виробники обов'язково згодні з розміром роялті, який нараховуються їм. На запит виробників насіння до моменту заявлення володільцями ліцензій об'ємів виробленого насіння для сплати роялті, SICASOV ретельно фіксує надані ліцензіантами дані. Існує три види угод: ліцензійна угода на сорт рослин, субліцензійна угода та субліцензійна угода на передачу сорту.

SICASOV здійснює управління близько 4700 сортів, які належать до більш ніж 150 різних видів та від імені 250 державних і приватних членів або партнерів у Франції і по всьому світу. Кожен французький селекціонер має можливість скористатись послугами SICASOV. Розмір збору SICASOV коливається від 3 до 5 % від зібраних ліцензійних платежів, залежно від виду. Розмір роялті є однаковим для усіх сортів однієї культури та має градацію за якістю насіння (базове, добазове та сертифіковане) та встановлюється щосезону. Розмір роялті нижчий за умови його сплати до початку сезону.

Система SICASOV посилюється і легалізується за допомогою контролю та перевірок, які проводять її внутрішні підрозділи. Моніторинг запису даних проводиться постійно протягом усього року. Контроль проводиться на основі порівняння з даними із земної поверхні і кількості насіння, що сертифікована Офіційною службою з контролю та сертифікації (SOC) та Національною міжпрофесійною асоціацією з насінництва та рослинництва (далі – GNIS). Контроль також проводиться в офісах ліцензіатів: фінансовий облік; контроль рахунку товарних запасів, виробництва; контроль даних щодо

сертифікації, купівлі та продажу. Також є важливим можливість правових дій у разі порушення прав інтелектуальної власності на рослинний матеріал.

Існує спеціальна угода між GNIS та SICASOV. Під керівництвом GNIS в SICASOV представлено інтереси фермерів (спілками), колекціонерів і технологів (федераціями), селекціонерів та виробників насіння (Французька насіннева асоціація насінневих компаній та селекціонерів – UFS). Головне, що кожна зі сторін угоди погоджується, що фінансування наукових досліджень має важливе значення. Постійні інвестиції та інновації селекціонерів зернових культур та картоплі мають важливе значення, не тільки, щоб допомогти виробникам відповідати вимогам динамічного і мінливого ринку, а й для вирішення нових кліматичних, агротехнічних і екологічних проблем. Ця угода розширена спільним наказом Міністерства сільського господарства і Міністерства економіки та фінансів Республіки Франція. Наприклад, фермери, які вирощують картоплю зобов'язані за законом прозвітувати до SICASOV про їх власний врожай насіння минулого року і заплатити за використання відповідних сортів. Як найшвидшу і просту рекомендовано он-лайн форму звітування.

Відповідно до французького законодавства стороні, яка звільнена від звітування про власний минулорічний врожай насіння, виплачується фінансова компенсація (фермери – селекціонерам). Ця компенсація має бути значно меншою, ніж роялті, сплачене за виробництво насіння за ліцензією. Спосіб, яким ця компенсація буде зібрана, і її сума повинні бути зафіксовані в угодах між селекціонерами і фермерами або у міжпрофесійних угодах.

Міжпрофесійні угоди у Франції укладено у червні 2013 року для зернових культур і в березні 2014 року – для картоплі. Механізм угоди полягає у тому, що кожен раз, коли фермер продає свій урожай, він зобов'язаний платити збір у розмірі 0,70 євро за тонну. Цей збір акумулює GNIS та згодом передає в SICASOV. Так як багато фермерів придбали сертифіковане насіння і вже заплатили за дослідження, вони отримують кредит для закупівлі у розмірі 28 євро на тонну насіння. Решта суми виділяється на дослідження.

У цій системі беруть участь усі фермери, окрім дрібних, які виробляють менше 92 т.

Основна діяльність SICASOV пов'язана з охороною і захистом прав селекціонерів за менших витрат завдяки налагодженій та взаємовигідній співпраці. Ця організація здійснює внесок у фінансування досліджень, постійно адаптує різноманітні ліцензійні угоди, що накладаються на селекціонерів, виконує управління французькими або іноземними сортами у Франції, Європі та у світі. Її діяльність також вигідна власникам ліцензій завдяки централізації і спрощення обміну даними з селекціонерами, та дотримання нормальних умов конкуренції між власниками ліцензій, завдяки всім елементам управління SICASOV.

Головною відмінністю організації насінневого ринку Республіки Франція від України є прозорість системи та рівноправність участі селекціонерів, фермерів та інших учасників ринку (від створення нових сортів та гібридів до їх впровадження). Завдяки системі SICASOV розмір роялті узгоджений із учасниками ринку, які виступають у ролі продавців та покупців.